

'Als je hier valt, dan val je hard'

Document Nederland is de opdrachtenreeks van het Rijksmuseum Amsterdam waarvoor sinds 1975 een Nederlandse fotograaf een actueel maatschappelijk onderwerp in beeld brengt. Anoek Steketeer (1974) fotografeerde 'staatloosheid'.

✎ Rianne van Dijck © 5 oktober 2017

Een paar dagen nadat Anoek Steketeer was bevallen van haar dochter stond er onaangekondigd iemand van de GGD aan de deur. Op dat moment had haar dochter al een burgerservicenummer en kon er voor haar een paspoort aangevraagd worden. „Ze kreeg een hieprukje en zo klein als ze was werd ze al op zeventien zeldzame ziektes onderzocht. Vanaf de allereerste dag was ze deel van een bureaucratisch systeem, had ze allerlei rechten en dat voelde volkomen vanzelfsprekend.”

De geboorte van haar dochter vond plaats vlak nadat Anoek Steketeer (1974) door het Rijksmuseum Amsterdam was uitgenodigd voor Document Nederland, de opdrachtenreeks waarvoor al sinds 1975 een Nederlandse fotograaf een actueel maatschappelijk onderwerp in beeld brengt. „Het onderwerp van dit jaar, staatloosheid, was niet iets waar ik specifiek mee bezig was. Maar mijn werk gaat wel vaker over het individu in een vervreemdende omgeving, er zit altijd een bepaalde mate van engagement in. Dus ik had onmiddellijk het idee dat ik hier iets mee kon. Dat het zo complex was, daar had ik geen weet van. Ik ben me gaan realiseren wat een voorrecht het is dat je als burger zo automatisch tot een systeem behoort, en hoe verschrikkelijk het is als je er buiten valt.”

Denny, geboren op 18 februari 2010 in Nederland. Nationaliteit onbekend.

Anoek Steketeer

Fotografie

Anoek Steketeer, Staatloos (Document Nederland), t/m 7 januari 2018.

State of Being – Documenting Statelessness, met foto's van Anoek Steketeer en tekst van Eefje Blankevoort & Arnold van Bruggen (nai010 publishers)

Staatloos zijn betekent dat geen enkel land de betrokkene als zijn onderdaan beschouwt; juridisch gezien bestaat een staatloze dus simpelweg niet. Het gevolg is dat hij geen paspoort heeft, geen onderwijs mag volgen, niet mag werken en reizen, geen zorgverzekering kan afsluiten. De VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR schat het aantal staatlozen in Nederland op 10.000. Sommige mensen worden geboren als staatloos, anderen krijgen die status in de loop van hun leven. In Nederland is het moeilijk om te bewijzen dat je staatloos bent, de gang daar naartoe is geplaveid met dikke dossiers, eindeloze zittingen, onzekerheid en frustratie.

Maar ook als je erkend bent als staatloos, leidt dit niet automatisch tot een verblijfsvergunning. Velen van hen leven dan ook in de illegaliteit. „We kwamen Kafkaëske situaties tegen, zoals dat je moet aantonen dat je staatloos bent, maar je hebt geen documenten om dat te doen.”

In het Rijksmuseum hangen indringende, levensgrote portretten van een aantal mensen die ze ontmoette. De 51-jarige Eduard werd in Abchazië geboren, een autonome deelrepubliek in de voormalige Sovjet-Unie, en verblijft al enige jaren in Nederland. „Toen ik hem vroeg of hij mee wilde werken en wanneer het hem zou schikken, zei hij dat hij dan heel even in zijn agenda moest kijken wanneer hij een gaatje had - om vervolgens in lachen uit te barsten: ik heb helemaal niks te doen en alle tijd van de wereld, elk moment is goed. Hij heeft een soort van schalkse humor maar tegelijkertijd is hij somber. Hij kan hier niet werken, vindt de taal moeilijk, heeft geen rechten. Het Nederlandse systeem is hard en scherp, zegt hij. Als je valt, dan val je hard.”

De Chinese Denny (7), die met zijn zusje Angela (3) en hun moeder op een gezinslocatie voor uitgeprocedeerde asielzoekers in Katwijk woont, kan zich moeilijk concentreren. „Waarschijnlijk voelt hij de stress en de spanning van zijn moeder. Ze kunnen elk moment uitgezet worden, maar ook weer niet, want ze kunnen nergens naartoe, ze hebben immers geen nationaliteit. Het goede nieuws is dat het Mensenrechtencomité van de VN de zaak serieus neemt dus wellicht is er voor hen een kans.”

Steketee fotografeerde niet alleen een aantal staatlozen maar ook hun kille omgeving. Het AZC in Ter Apel met zijn ongezellige wachtruimte. Medicijnen op een tafel in een door de

---

Angela, geboren op 28 januari 2014 in Nederland. Nationaliteit onbekend.
Anoek Steketee

kerk geregelde opvang. Het detentiecentrum bij Schiphol; een ongenaakbaar grijs gebouw in een besneeuwde omgeving waar om de hoek, op het bushokje wordt geadverteerd met een reis naar Ibiza - het enige kleurrijke, warme, feestelijke element in het verder mistroostige beeld maar helaas: onbereikbaar voor hen die hier verblijven.

„Je zou denken: in een beschaafd en georganiseerd land als Nederland kan dit niet, maar er zijn echt mensen die tussen wal en schip vallen,” zegt Steketee. „Die nergens bij horen. Stel je dat eens voor, dat je eigenlijk niet bestaat.”

Anoek Steketee (1974) studeerde fotografie aan de Koninklijke Academie van Kunsten in Den Haag. Haar werk werd gepubliceerd in o.a. Vrij Nederland, The Guardian en The Financial Times en ze had exposities in o.a. FOAM, het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam en het Boston Center for the Arts. Eerder maakte ze series over een radiosoap in Rwanda (Love Radio), pretparken in crisisgebieden (Dream City) en het dagelijkse leven in Iran (Frontstage). Ze woont op Texel.